

JAROSŁAW BURY¹ , ELŻBIETA BURY²

**Następny krok – ekspansja zasięgu pasyna debraka
Neptis sappho (PALLAS, 1771) (Lepidoptera:
Nymphalidae) na Płaskowyżu Tarnogrodzkim i w Dolinie
Dolnego Sanu z pierwszymi izolowanymi obserwacjami
na Pogórzu Ciężkowickim i Równinie Biłgorajskiej
(południowo-wschodnia Polska)**

<https://doi.org/10.5281/zenodo.19625519>

¹ Markowa 1498, 37-120 Markowa, Polska, e-mail: jarekbury2@wp.pl, ORCID: 0000-0003-1061-1975

² ul. Żołnierzy I Armii Wojska Polskiego 5/10, 37-700 Przemyśl, Polska

Abstract: Next step – the range expansion of Common Glider *Neptis sappho* (PALLAS, 1771) (Lepidoptera: Nymphalidae) on the Tarnogród Plateau and the Lower San Valley, with first isolated records from the Ciężkowice Foothills and the Biłgoraj Plain (SE Poland). Common Glider *Neptis sappho* (PALLAS, 1771) (Lepidoptera: Nymphalidae) always was considered as extremely rare species in Poland. In the past it was confidently known only from one site – Węgierka near Pruchnik on the Dynów Foothills. The second Polish localisation (Olchowa near Lesko within the Bieszczady Mts.) was doubtful. *N. sappho* was last seen 1967 and because of lack of new records it was regarded extinct in Poland. In 2019 and 2020 the species was found at 28 new sites in 8 UTM squares, within 6 mesoregions of SE Poland: the Western Bieszczady Mts., the Jasło Foothills, the Dynów Foothills, the Przemyśl Foothills, the Chyrów Plateau and the Lower San Valley close to a localities where it had been recorded in the past. The current work presents the results of research conducted in the period 2023-2025. As a result, 41 new locations of this species were detected, distributed in 16 UTM squares, within 4 mesoregions of SE Poland: the Tarnogród Plateau, the Biłgoraj Plain, the Lower San Valley and the Ciężkowice Foothills. Most of the new locations (38 sites) are located within the Tarnogród Plateau, where the main refuge of this species in our country is currently found. The typical habitats of *N. sappho* were open broadleaved and mixed woodland, especially in river and stream valleys. The habitat is largely shaped by *Robinia pseudoacacia*, which is now the main food-plant of its caterpillars in Poland. In south-eastern Poland *N. sappho* reaches its northern boundaries, and the discovery of so many new places both near and far from previously known locations clearly indicates the rapid expansion of this species range in recent few years.

Key words: Limenitidinae, Neptini, new observations, the Subcarpathian Region, the Lesser Poland Region, range expansion, conservation management.

WSTĘP

Pasyn debrak *Neptis sappho* (PALLAS, 1771) (Lepidoptera: Nymphalidae) to gatunek o euro-syberyjskim i indo-orientalnym typie rozmieszczenia. W Europie gatunek stwierdzony został od północno-wschodniej części Włoch, poprzez Austrię, Słowację południowo-wschodnią Polskę, kraje bałkańskie, północną Grecję, centralną Ukrainę po południową część Rosji. W Azji *N. sappho* odnotowany został od południowej Syberii po Daleki Wschód Rosji, Japonię i Koreę, południowo-wschodnie Chiny z wyspą Hajnan, na Tajwanie, w krajach półwyspu Indochińskiego (Birma, Kambodża, Laos, Tajlandia i Wietnam), w Malezji oraz w Bhutanie, północnych Indiach, Nepalu i północnym Pakistanie (TOLMAN & LEWINGTON 1997, JUTZELER *et al.* 2000, KUDRNA 2002, KUDRNA *et al.* 2011, iNATURALIST 2025).

W Europie obecność *N. sappho* odnotowano jak dotąd w 21 krajach: w Albanii, w Austrii, na Białorusi, w Bośni i Hercegowinie, w Bułgarii, Chorwacji, Czarnogórze, w Czechach, Grecji, Kosowie, Północnej Macedonii, Mołdawii, w Polsce, Rumunii, europejskiej części Rosji, Serbii, Słowacji, Słowenii, na Ukrainie, na Węgrzech oraz we Włoszech. Na większości tego obszaru jest to gatunek lokalny i rzadko spotykany. Jak dotąd nie stwierdzono jego obecności w Europie północnej i zachodniej, a w regionie śródziemnomorskim spotykany jest sporadycznie (TOLMAN & LEWINGTON 1997, JUTZELER *et al.* 2000, LELO 2000, KUDRNA 2002, KUDRNA *et al.* 2011, FRENATA 2018, CUVELIER & TAYMANS 2025). Ponadto na części obszaru występowania w końcu XX wieku gatunek wymarł. W Czechach *N. sappho* ostatni raz widziany był w 1977 roku (LAŠTŮVKA & LIŠKA 2011). Do niedawna pasyn ten uznawany był również za wymarły na terytorium Białorusi (LVOVSKIY & MARGUN 2007) oraz w Polsce, gdzie uprzednio ostatni raz widziany był w 1967 roku (DĄBROWSKI & KRZYWICKI 1982, BUSZKO & NOWACKI 2002, BUSZKO 2008, BURY 2010). W obu tych krajach gatunek został ponownie wykryty na początku lat 20-tych obecnego stulecia (BURY 2020, iNATURALIST 2025).

W przeszłości w Polsce *N. sappho* znany był z jedyne go stanowiska w Węgierce koło Pruchnika na Pogórzu Dynowskim, gdzie obserwowano go w latach 1958-1967 (SKALSKI & ŚLIWIŃSKI 1975, DĄBROWSKI & KRZYWICKI 1982, BUCIOR 1987, BUSZKO 2008, BURY 2020). Wzmiankowany był także z Olchowy (Olchowej) koło Leska w Bieszczadach Zachodnich, ale jego obecność w tym miejscu nigdy nie została potwierdzona (SCHEFFNER 1925, ROMANISZYN & SCHILLE 1929, SCHRAMM 1948, BIELEWICZ 1973, PRZYBYŁOWICZ 2000, PAWŁOWSKI 2011, BURY 2020). Ze względu na brak dalszych obserwacji gatunek został uznany za wymarły na terytorium Polski (BUSZKO 2008). W latach 2019-2020 gatunek po ponad 50 latach przerwy został ponownie odnaleziony na 28 nowych stanowiskach w obrębie 6 mezoregionów południowo-wschodniej Polski: w Bieszczadach Zachodnich, na Pogórzu Jasielskim, na Pogórzu Dynowskim, na Pogórzu Przemyskim, na Płaskowyżu Chyrowskim oraz w Dolinie Dolnego Sanu w pobliżu miejsc, w których został odnotowany w przeszłości (BURY 2020).

Biologia i ekologia *N. sappho* w zachodniej części areалу występowania jest stosunkowo dobrze poznana. Gatunek ten można uznać za element charakterystyczny dla mieszanych, ciepłolubnych lasów dębowych, a zwłaszcza zbiorowisk typu *Querceto-Carpinetum* (KUHNERT 1967, LORKOVIĆ 1975). Motyle występują zarówno w biotopach mokrych, jak i suchych (JUTZELER *et al.* 2000). Osobniki dojrzałe spotyka się przede wszystkim na drogach leśnych, polanach, wiatrolomach i wyrębach oraz w obrębie świeżych nasadzeń leśnych (młodników). Na zewnętrznych obrzeżach kompleksów leśnych oraz poza nimi motyle spotykane są znacznie rzadziej, głównie podczas przelotów dyspersyjnych. Gatunek występuje na wysokości od 140 m do ok. 1500 m n.p.m. (TOLMAN & LEWINGTON 1997,

JUTZELER *et al.* 2000, LAFRANCHIS 2007, iNATURALIST 2025, obserwacje własne). W Europie Środkowej *N. sappho* daje dwa pokolenia w roku (HOFFMANN & KLOS 1914, HABELER 1965, DANIEL 1968, TOLMAN & LEWINGTON 1997, JUTZELER *et al.* 2000, NEKRUTENKO & TSHIKOLOVETS 2005, KALIVODA 2020). Czasami te dwa lęgi mogą się na siebie nakładać (LINDENBAUER 1949).

W południowo-wschodniej Polsce w okresie międzywojennym oraz w latach 50-tych i 60-tych ubiegłego wieku gatunek ten obserwowano w dwóch dobrze oddzielonych pokoleniach od połowy maja do końca czerwca oraz od połowy lipca do połowy sierpnia (WERCHRAŃSKI 1893, ROMANISZYN & SCHILLE 1929, SKAŁSKI & ŚLIWIŃSKI 1975, KRZYWICKI 1982). W latach 2019-2020 motyle obserwowano w dwóch pokoleniach od początku maja do końca sierpnia (skrajne daty obserwacji to 03.05 i 31.08). Co istotne część osobników obserwowanych końcem sierpnia nie wykazywała cech silnych uszkodzeń skrzydeł, co przemawia za ich świeżym wylęgiem (BURY 2020, BURY - obs. niepublikowane).

Roślinami żywicielskimi *N. sappho* w Europie Środkowej są groszek wiosenny (*Latyrus vernus* (L.) BERNH.), groszek czerniejący (*Latyrus niger* (L.) BERNH.) oraz szczodrzeniec szorstki (*Cytisus hirsutus* L.) (ROMANISZYN & SCHILLE 1929, KRZYWICKI 1982, NEKRUTENKO & TSHIKOLOVETS 2005, BUSZKO 2008, BURY 2020). W ostatnim czasie na wielu obszarach Europy, w tym w Polsce, samice *N. sappho* do składania jaj wykorzystują inwazyjną robinie akacjową (*Robinia pseudoacacia* L.), która stała się główną rośliną żywicielską tego gatunku (JUTZELER *et al.* 2000, KULFAN 2012, BURY 2020). Jaja składaną są na górnej stronie liści roślin żywicielskich, bardzo często w pobliżu wierzchołka liścia. Samice zwykle wybierają małe drzewka robinii, które otrzymują światło słoneczne tylko przez krótki okres w ciągu dnia. Na wyższych drzewach jaja można znaleźć na wysokości od około 50 cm do 2,50-3 m nad ziemią (JUTZELER *et al.* 2000, obserwacje własne).

Gąsienice można obserwować od początku czerwca do początku lipca i ponownie od początku sierpnia do końca października, na ogół przebywają na górnej stronie liści rośliny żywicielskiej. W pełni rozwinięte gąsienice hibernują (KRZYWICKI 1982, JUTZELER *et al.* 2000, BURY 2020). Przepoczwarczenie następuje wczesną wiosną, na łodygach lub gałęziach roślin nisko nad ziemią. Faza poczwarki wiosną trwa około 4 tygodni, latem skraca się do około 6-8 dni (JUTZELER *et al.* 2000).

METODY

Badania terenowe prowadzono w południowo-wschodniej Polsce na obszarze makroregionu Kotliny Sandomierskiej, w obrębie mezoregionów: Dolina Dolnego Sanu, Płaskowyż Tarnogrodzki i Równina Biłgorajska oraz na obszarze makroregionu Pogórza Środkowobeskidzkiego w obrębie mezoregionu Pogórza Ciężkowickiego w latach 2023-2025. Występowanie *N. sappho* (puste osłonki jajowe, gąsienice, opuszczone żerowiska, poczwarki oraz motyle) zostało udokumentowane fotograficznie (Ryc. 1-24). Stosowano metodę „na upatrzonego”, osobników w żadnym stadium nie odławiano ani nie znakowano. Wszystkie udokumentowane fotograficznie obserwacje (ok. 1060 zdjęć) zamieszczono na stronie iNaturalist (<http://www.inaturalist.org>), gdzie są dostępne publicznie.

Nazwy makro- i mezoregionów podano zgodnie z podziałem zawartym w „Geografii regionalnej Polski” (RICHLING *et al.* 2021). Dla każdego stanowiska podano współrzędne UTM (Universal Transverse of Mercator) (siatka o boku 10 x 10 km).

Do opracowania mapy wykorzystano niekomercyjny program MapaUTM ver. 5.2 (<http://www.heteroptera.us.edu.pl/mapautm.html> - autor G. GIERLASIŃSKI) (Ryc. 25).

Użyto następujących skrótów nazwisk obserwatorów: Bartłomiej Ablewicz – BA, Elżbieta Bury – EB, Jarosław Bury – JB, Paweł Kuziora – PK.

WYNIKI

N. sappho został stwierdzony na 41 nowych stanowiskach w obrębie 16 kwadratów siatki UTM (10x10 km²) zlokalizowanych w Dolinie Dolnego Sanu, na Płaskowyżu Tarnogrodzkim, na Równinie Biłgorajskiej oraz na Pogórzu Ciężkowickim, tj. w kwadratach: EA02, EB80, FA16, FA25, FA26, FA33, FA35, FA36, FA42, FA43, FA44, FA45, FA53, FA54, FA55 i FA65 (Ryc. 26).

Ryc. 1. Osobnik dorosły *Neptis sappho* (PALL.) – Burzyn, Pogórze Ciężkowickie. 15.09.2024 (fot. B. Ablewicz).

Fig. 1. Imago of *Neptis sappho* (PALL.) – Burzyn, Pogórze Ciężkowickie. 15.09.2024 (photo B. Ablewicz).

Ryc. 2. Osobnik dorosły *Neptis sappho* (PALL.) – Mołodycz, Płaskowyż Tarnogrodzki. 20.08.2025 (fot. J. Bury).

Fig. 2. Imago of *Neptis sappho* (PALL.) – Mołodycz, Płaskowyż Tarnogrodzki. 20.08.2025 (photo J. Bury).

Ryc. 3. Gąsienica *Neptis sappho* (PALL.) w pierwszym stadium rozwojowym – Płaskowyż Tarnogrodzki, 20.08.2025 (fot. J. Bury).

Fig. 3. A first instar caterpillar of *Neptis sappho* (PALL.) – the Tarnogród Plateau, 20.08.2025 (photo J. Bury).

Ryc. 4. Gąsienice *Neptis sappho* (PALL.) w pierwszym stadium rozwojowym – Płaskowyż Tarnogrodzki, 20.08.2025 (fot. J. Bury).

Fig. 4. A first instar caterpillars of *Neptis sappho* (PALL.) – the Tarnogród Plateau, 20.08.2025 (photo J. Bury).

Ryc. 5. Gąsienica *Neptis sappho* (PALL.) w drugim stadium rozwojowym – Płaskowyż Tarnogrodzki, 30.08.2025 (fot. J. Bury).

Fig. 5. A second instar caterpillar of *Neptis sappho* (PALL.) – the Tarnogród Plateau, 30.08.2025 (photo J. Bury).

Ryc. 6. Gąsienice *Neptis sappho* (PALL.) w drugim stadium rozwojowym – Płaskowyż Tarnogrodzki, 01.09.2025 (fot. J. Bury).

Fig. 6. A second instar caterpillars of *Neptis sappho* (PALL.) – the Tarnogród Plateau, 01.09.2025 (photo J. Bury).

Ryc. 7. Gąsienica *Neptis sappho* (PALL.) w trzecim stadium rozwojowym – Płaskowyż Tarnogrodzki, 20.10.2024 (fot. J. Bury).

Fig. 7. A third instar caterpillar of *Neptis sappho* (PALL.) – the Tarnogród Plateau, 20.10.2024 (photo J. Bury).

Ryc. 8. Gąsienica *Neptis sappho* (PALL.) w trzecim stadium rozwojowym – Płaskowyż Tarnogrodzki, 20.10.2024 (fot. J. Bury).

Fig. 8. A third instar caterpillar of *Neptis sappho* (PALL.) – the Tarnogród Plateau, 20.10.2024 (photo J. Bury).

Ryc. 9. Gąsienica *Neptis sappho* (PALL.) w trzecim stadium rozwojowym – Płaskowyż Tarnogrodzki, 16.10.2024 (fot. J. Bury).

Fig. 9. A third instar caterpillar of *Neptis sappho* (PALL.) – the Tarnogród Plateau, 16.10.2024 (photo J. Bury).

Ryc. 10. Gąsienica *Neptis sappho* (PALL.) w trzecim stadium rozwojowym – Płaskowyż Tarnogrodzki, 16.10.2024 (fot. J. Bury).

Fig. 10. A third instar caterpillar of *Neptis sappho* (PALL.) – the Tarnogród Plateau, 16.10.2024 (photo J. Bury).

Ryc. 11. Gąsienica *Neptis sappho* (PALL.) w czwartym stadium rozwojowym – Płaskowyż Tarnogrodzki, 20.10.2024 (fot. J. Bury).

Fig. 11. A fourth instar caterpillar of *Neptis sappho* (PALL.) – the Tarnogród Plateau, 20.10.2024 (photo J. Bury).

Ryc. 12. Gąsienica *Neptis sappho* (PALL.) w czwartym stadium rozwojowym – Płaskowyż Tarnogrodzki, 20.10.2024 (fot. J. Bury).

Fig. 12. A fourth instar caterpillar of *Neptis sappho* (PALL.) – the Tarnogród Plateau, 20.10.2024 (photo J. Bury).

Ryc. 13. Gąsienica *Neptis sappho* (PALL.) w czwartym stadium rozwojowym – Płaskowyż Tarnogrodzki, 09.10.2024 (fot. J. Bury).

Fig. 13. A fourth instar caterpillar of *Neptis sappho* (PALL.) – the Tarnogród Plateau, 09.10.2024 (photo J. Bury).

Ryc. 14. Gąsienica *Neptis sappho* (PALL.) w czwartym stadium rozwojowym – Płaskowyż Tarnogrodzki, 30.10.2024 (fot. J. Bury).

Fig. 14. A fourth instar caterpillar of *Neptis sappho* (PALL.) – the Tarnogród Plateau, 30.10.2024 (photo J. Bury).

Ryc. 15. Gąsienica *Neptis sappho* (PALL.) w czwartym stadium rozwojowym – Płaskowyż Tarnogrodzki, 30.10.2024 (fot. J. Bury).

Fig. 15. A fourth instar caterpillar of *Neptis sappho* (PALL.) – the Tarnogród Plateau, 30.10.2024 (photo J. Bury).

Ryc. 16. Poczwarka *Neptis sappho* (PALL.) – Kobylnica Wołoska, Płaskowyż Tarnogrodzki, 24.08.2025 (fot. J. Bury).
Fig. 16. A chrysalis of *Neptis sappho* (PALL.) – Kobylnica Wołoska, the Tarnogród Plateau, 24.08.2025 (photo J. Bury).

Ryc. 17. Opuszczone żerowisko gąsienicy *Neptis sappho* (PALL.) – Płaskowyż Tarnogrodzki, 30.10.2023 (fot. J. Bury).

Fig. 17. Abandoned feeding site of *Neptis sappho* (PALL.) – the Tarnogród Plateau, 30.10.2023 (photo J. Bury).

Ryc. 18. Opuszczone żerowisko gąsienicy *Neptis sappho* (PALL.) – Płaskowyż Tarnogrodzki, 30.10.2023 (fot. J. Bury).

Fig. 18. Abandoned feeding site of *Neptis sappho* (PALL.) – the Tarnogród Plateau, 30.10.2023 (photo J. Bury).

Ryc. 19. Opuszczone żerowisko gąsienicy *Neptis sappho* (PALL.) – Płaskowyż Tarnogrodzki, 30.10.2023 (fot. J. Bury).

Fig. 19. Abandoned feeding site of *Neptis sappho* (PALL.) – the Tarnogród Plateau, 30.10.2023 (photo J. Bury).

Ryc. 20. Opuszczone żerowisko gąsienicy *Neptis sappho* (PALL.) – Płaskowyż Tarnogrodzki, 30.10.2023 (fot. J. Bury).

Fig. 20. Abandoned feeding site of *Neptis sappho* (PALL.) – the Tarnogród Plateau, 30.10.2023 (photo J. Bury).

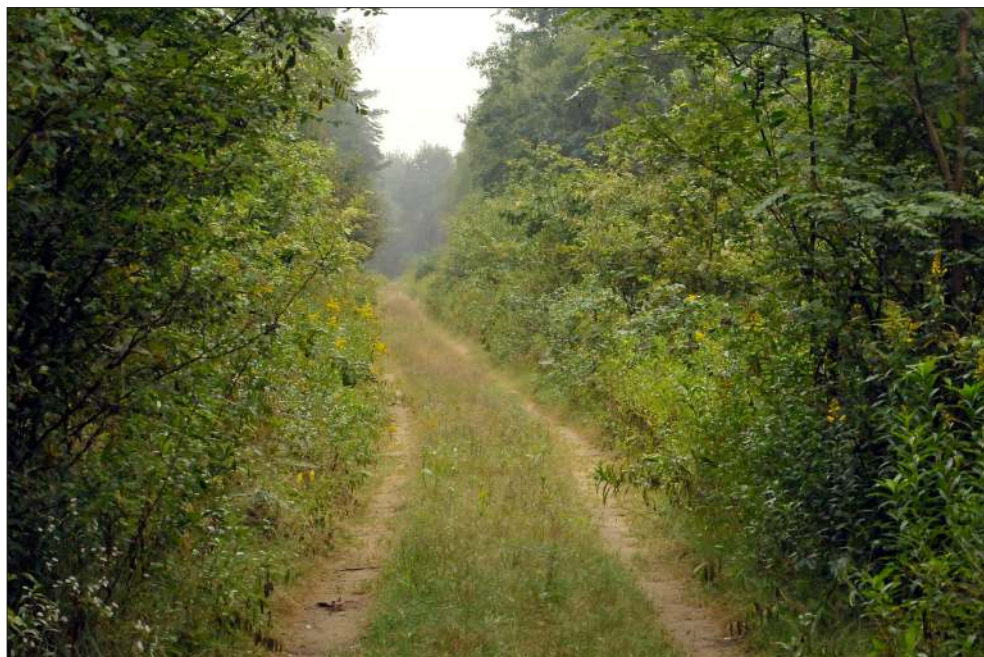
Ryc. 21. Siedlisko *Neptis sappho* (PALL.) – Mołodycz, Płaskowyż Tarnogrodzki, 25.09.2024 (fot. J. Bury).
 Fig. 21. Habitat of *Neptis sappho* (PALL.) – Mołodycz, the Tarnogród Plateau, 25.09.2024 (photo J. Bury).

Ryc. 22. Siedlisko *Neptis sappho* (PALL.) – Dobra, Płaskowyż Tarnogrodzki, 27.08.2025 (fot. J. Bury).
 Fig. 22. Habitat of *Neptis sappho* (PALL.) – Dobra, the Tarnogród Plateau, 27.08.2025 (photo J. Bury).

Ryc. 23. Siedlisko *Neptis sappho* (PALL.) – Korczowa, Płaskowyż Tarnogrodzki, 01.09.2025 (fot. J. Bury).
 Fig. 23. Habitat of *Neptis sappho* (PALL.) – Korczowa, the Tarnogród Plateau, 01.09.2025 (photo J. Bury).

Ryc. 24. Siedlisko *Neptis sappho* (PALL.) – Kalników, Płaskowyż Tarnogrodzki, 13.09.2025 (fot. J. Bury).
 Fig. 24. Habitat of *Neptis sappho* (PALL.) – Kalników, the Tarnogród Plateau, 13.09.2025 (photo J. Bury).

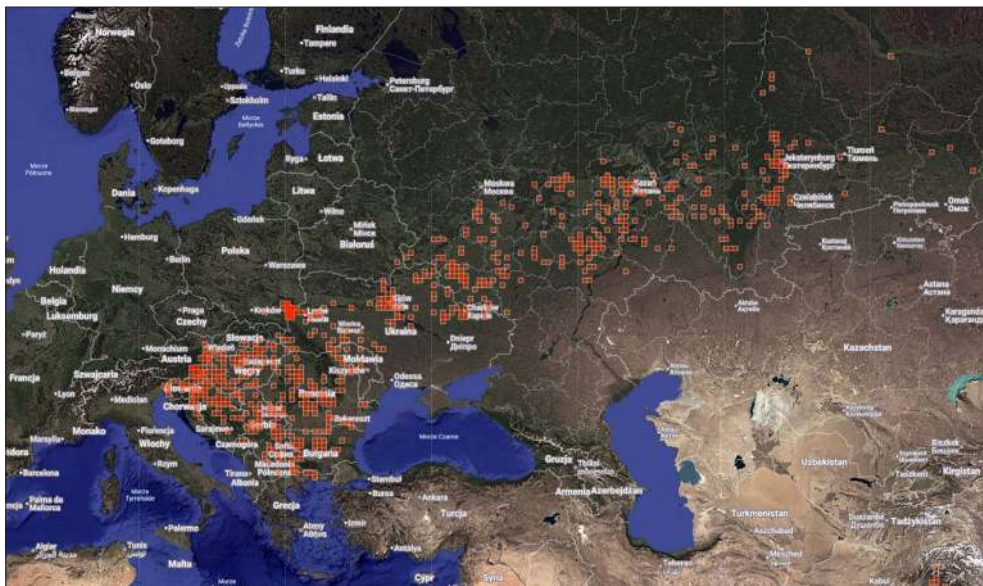
Opis stanowisk

Kotlina Sandomierska – Płaskowyż Tarnogrodzki

1. **Dobra [FA26]**, ok. 220-210 m n.p.m., 27.08.2025, cienista droga leśna oraz przylegające do niej młodniki, gęsto porastające robiniami akacjową (*R. pseudoacacia* L.), w obrębie dużego kompleksu leśnego, tzw. Lasów Sieniawskich – 15 gąsienic (L1, L2), 6 opuszczonych żerowisk; 05.11.2025 – 3 gąsienice (L4) (EB i JB). Stanowisko położone w obrębie Sieniawskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu.
2. **Radawa [FA25]**, ok. 190-200 m n.p.m., 03.09.2025, cienista droga leśna oraz przylegające do niej polany leśne, gęsto porastające robiniami akacjową (*R. pseudoacacia* L.), w obrębie dużego kompleksu leśnego, tzw. Lasów Sieniawskich – 18 gąsienic (L3, L4), 7 opuszczonych żerowisk (EB i JB). Stanowisko położone w obrębie Sieniawskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu.
3. **Molodycz [FA25]**, ok. 220-230 m n.p.m., 25.09.2024, cienista droga leśna oraz przylegające do niej wycinki, gęsto porastające robiniami akacjową (*R. pseudoacacia* L.), w obrębie dużego kompleksu leśnego, tzw. Lasów Sieniawskich – 4 gąsienice (L3, L4); 12.11.2025 – 1 gąsienica (L4) (EB i JB). Stanowisko położone w obrębie Sieniawskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu.
4. **Molodycz-Zaradawa [FA35]**, ok. 290-200 m n.p.m., 20.08.2025, cienista droga leśna z robiniami akacjową (*R. pseudoacacia* L.), w obrębie dużego kompleksu leśnego, tzw. Lasów Sieniawskich – 12 gąsienic (L1, L2), 4 motyle, 1 opuszczone żerowisko we wczesnym stadium larwalnym (EB i JB). Stanowisko położone w obrębie Sieniawskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu oraz SOOS Natura 2000 - Lasy Sieniawskie (PLH180054).
5. **Molodycz-Wola Molodycka [FA35]**, ok. 230-240 m n.p.m., 16.10.2024, cienista droga leśna z robiniami akacjową (*R. pseudoacacia* L.), w obrębie dużego kompleksu leśnego, tzw. Lasów Sieniawskich – 20 gąsienic (L3 - L4); 20.08.2025 – 7 gąsienic (L1, L2), 2 motyle (EB i JB). Stanowisko położone w obrębie Sieniawskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu oraz SOOS Natura 2000 – Lasy Sieniawskie (PLH180054).
6. **Pawłowa [FA26]**, ok. 240-250 m n.p.m., 13.09.2025, cienista droga leśna oraz obrzeża parkingu leśnego gęsto porośnięte robiniami akacjową (*R. pseudoacacia* L.), dużego kompleksu leśnego, tzw. Lasów Sieniawskich – 15 gąsienic (L3, L4) (EB i JB). Stanowisko położone w obrębie Sieniawskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu oraz SOOS Natura 2000 – Lasy Sieniawskie (PLH180054).
7. **Stare Siolo-Kłosów Staw [FA36]**, ok. 250-260 m n.p.m., 13.09.2025, cienista droga leśna gęsto porośnięta robiniami akacjową (*R. pseudoacacia* L.), w obrębie dużego kompleksu leśnego, tzw. Lasów Sieniawskich – 10 gąsienic (L3, L4) (EB i JB). Stanowisko położone w obrębie Sieniawskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu oraz SOOS Natura 2000 – Lasy Sieniawskie (PLH180054).
8. **Stare Siolo-Bachory [FA35]**, ok. 210-220 m n.p.m., 13.09.2025, cienista droga leśna gęsto porośnięta robiniami akacjową (*R. pseudoacacia* L.), w obrębie kompleksu leśnego, położonego na terenie przysiółka Bachory – 20 gąsienic (L3, L4) (EB i JB). Stanowisko położone w obrębie Sieniawskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu oraz SOOS Natura 2000 – Lasy Sieniawskie (PLH180054).
9. **Stare Siolo-Lichacze [FA35]**, ok. 260-270 m n.p.m., 09.10.2024, obrzeże niewielkiej składnicy drewna, gęsto porośnięte robiniami akacjową (*R. pseudoacacia* L.), w obrębie

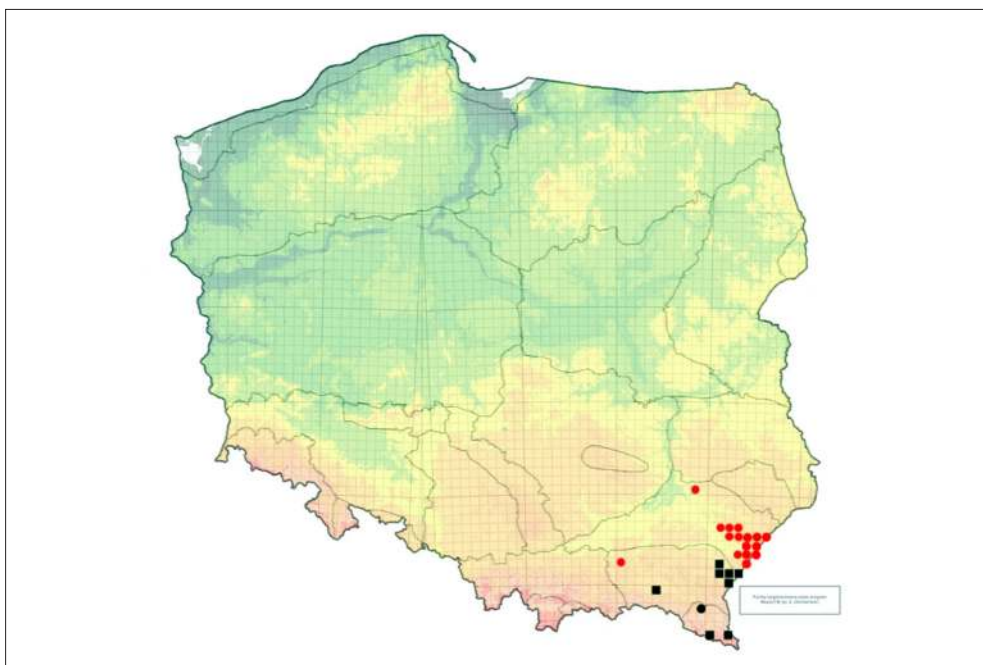
dużego kompleksu leśnego, tzw. Lasów Sieniawskich – 2 gąsienice (L4); 08.10.2025 – 11 gąsienic (L3, L4); 29.10.2025 – 6 gąsienic (L3, L4) (EB i JB). Stanowisko położone w obrębie Sieniawskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu oraz SOOS Natura 2000 – Lasy Sieniawskie (PLH180054).

10. **Stare Oleszyce-Zabiała [FA36]**, ok. 210-220 m n.p.m., 13.09.2025, cienista droga leśna gęsto porośnięta robinią akacjową (*R. pseudoacacia* L.), w obrębie kompleksu leśnego, położonego na wschód od terenu zabudowanego – 20 gąsienic (L3, L4), 6 opuszczonych żerowisk (EB i JB). Stanowisko położone w obrębie Sieniawskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu.
11. **Lubaczów-Lisie Jamy [FA55]**, ok. 220-230 m n.p.m., 30.10.2024, cienista droga leśna oraz młodnik z domieszką robinii akacjową (*R. pseudoacacia* L.), w obrębie niewielkiego kompleksu leśnego, położonego w obrębie miejscowości Lubaczów oraz Lisie Jamy – 8 gąsienic (L3 - L4); 27.08.2025 – 8 gąsienic (L1, L2), 3 opuszczone żerowiska; 01.10.2025 – 12 gąsienic (L3, L4) (EB i JB).
12. **Wielkie Oczy [FA54]**, ok. 250-260 m n.p.m., 30.10.2023, obrzeża dużej składnicy drewna, przy drodze leśnej, 8 opuszczonych żerowisk na robinii akacjowej (*R. pseudoacacia* L.) (EB i JB); 20.10.2025 – cienista droga leśna oraz młodnik z domieszką robinii akacjowej (*R. pseudoacacia* L.), w obrębie dużego kompleksu leśnego, położonego na północ od miejscowości Wielkie Oczy – 7 gąsienic (L3, L4) (EB i JB).
13. **Krowica Lasowa [FA55]**, ok. 250-260 m n.p.m., 20.10.2025, cienista droga leśna oraz młodnik z domieszką robinii akacjowej (*R. pseudoacacia* L.), w obrębie dużego kompleksu leśnego, położonego na południowy-wschód od terenu zabudowanego miejscowości Krowica Lasowa – 1 gąsienica (L4) (EB i JB).
14. **Majdan Lipowiecki N [FA54]**, ok. 250 – 260 m n.p.m., 20.10.2024, pobocze drogi leśnej porośniętej robinią akacjową (*R. pseudoacacia* L.), w obrębie dużego kompleksu leśnego, położonego na wschód od terenu zabudowanego – 3 gąsienice (L3, L4) (EB i JB).
15. **Majdan Lipowiecki S [FA54]**, ok. 250-260 m n.p.m., 10.19.2025, pobocze drogi leśnej porośniętej robinią akacjową (*R. pseudoacacia* L.), w obrębie dużego kompleksu leśnego, położonego na południowy- wschód od terenu zabudowanego – 22 gąsienice (L3, L4), 27 opuszczonych żerowisk (EB i JB).
16. **Wółka Żmijowiska [FA54]**, ok. 250-260 m n.p.m., 20.10.2024, pobocze drogi leśnej porośniętej robinią akacjową (*R. pseudoacacia* L.), przylegającej do łąki śródleśnej, w obrębie dużego kompleksu leśnego, położonego na północ od miejscowości W. Żmijowiska – 3 gąsienice (L3, L4) (EB i JB).
17. **Krowica Sama [FA55]**, ok. 250 m n.p.m., 20.10.2024, cienista droga leśna oraz młodnik z domieszką robinii akacjowej (*R. pseudoacacia* L.), w obrębie kompleksu leśnego, położonego na zachód od miejscowości Krowica Sama – 7 gąsienic (L3, L4) (EB i JB).
18. **Budomierz [FA65]**, ok. 230 m n.p.m., 20.10.2024, cienista droga leśna gęsto porośnięta robinią akacjową (*R. pseudoacacia* L.), w obrębie dużego kompleksu leśnego, położonego na północ od terenu zabudowanego – 2 gąsienice (L3, L4) (EB i JB).
19. **Duńkowice [FA33]**, ok. 190-200 m n.p.m., 24.08.2025, cienista droga leśna gęsto porośnięta robinią akacjową (*R. pseudoacacia* L.), w obrębie dużego kompleksu leśnego, położonego na północny-wschód od terenu zabudowanego – 5 gąsienic (L1, L2), 3 opuszczone żerowiska (EB i JB).

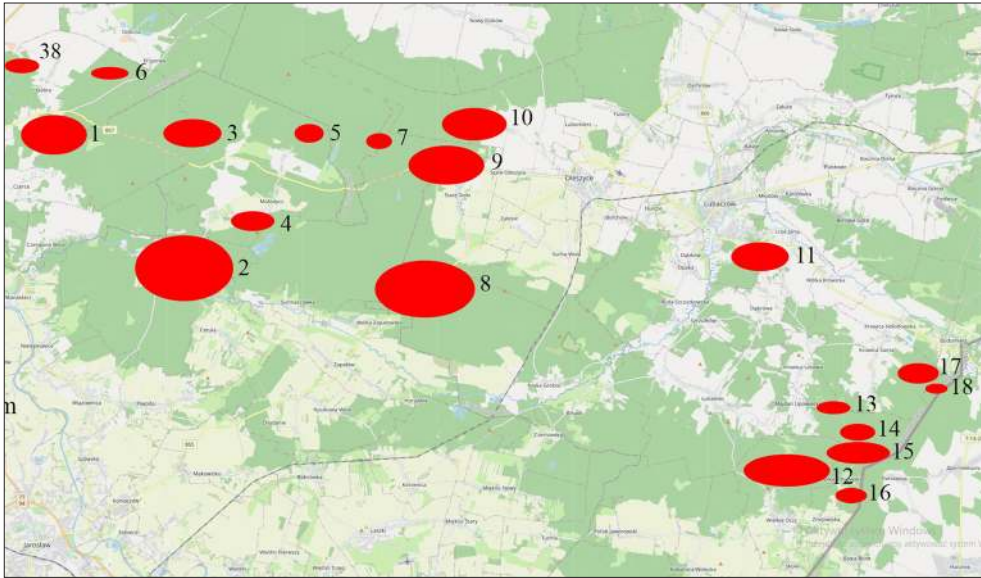
Ryc. 25. Mapa rozmieszczenia stanowisk *Neptis sappho* (PALL.) w Zachodniej Palearktyce na podstawie danych ze strony iNaturalist (pobrano: 30.12.2025).

Fig. 25. Map of the distribution of *Neptis sappho* (PALL.) localities in Western Palearctic based on data from the iNaturalist website (retrieved on 30.12.2025).

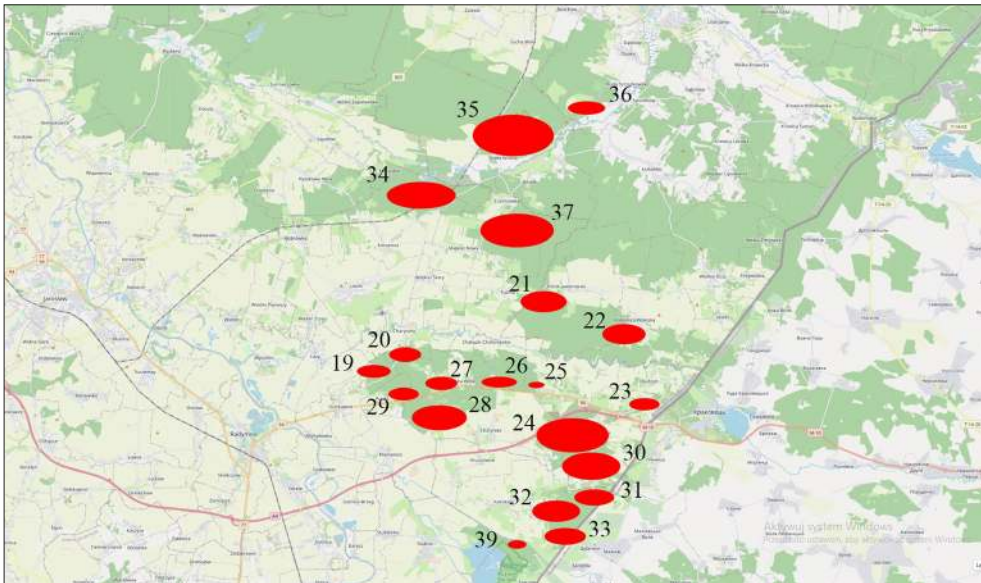
Ryc. 26. Mapa rozmieszczenia stanowisk *Neptis sappho* (PALL.) w Polsce: ● – niepotwierdzone stanowisko w Olchowej, ■ – stanowiska odkryte w latach 1958-1967 oraz 2019-2020; ● – nowoodkryte stanowiska z lat 2023-2025.

Fig. 26. Map of the distribution of *Neptis sappho* (PALL.) localities in Poland: ● – doubtful position in Olchowa, ■ – positions discovered in the period 1958-1967 and 2019-2020; ● – new discovered positions from the period 2023-2025.

Ryc. 27. Mapa rozmieszczenia nowych stanowisk *Neptis sappho* (PALL.) odkrytych w latach 2023-2025 w centralnej i wschodniej części mezoregionu Płaskowyż Tarnogrodzki (Nr 1–18 i 38).

Fig. 27. Map of the distribution of new localities of *Neptis sappho* (PALL.) discovered in 2023-2025 within central and eastern part of the mesoregion of the Tarnogród Plateau (No 1–18 and 38).

Ryc. 28. Mapa rozmieszczenia nowych stanowisk *Neptis sappho* (PALL.) odkrytych w latach 2023-2025 w południowej części mezoregionu Płaskowyż Tarnogrodzki (Nr 19-37) oraz w Dolinie Dolnego Sanu (Nr 39).

Fig. 28. Map of the distribution of new localities of *Neptis sappho* (PALL.) discovered in 2023-2025 within southern part of the mesoregion of the Tarnogród Plateau (No 19-37) and within the Lower San Valley (No 39).

Tabela 1. Chronologiczny przegląd obserwacji *Neptis sappho* (PALLAS, 1771) przeprowadzonych w latach 2023-2025.
Table. 1. A chronological review of observations of *Neptis sappho* (PALLAS, 1771) conducted between 2023 and 2025.

L.p. No	Data Date	Liczba obserwacji Number of observations	Stadium Stage			
			opuszczone żerowisko abandoned feeding site	gąsienica caterpillar	poczwarka chrysalis	motyl imago
1.	30.10.2023	8	8	-	-	-
2.	15.09.2024	1	-	-	-	1
3.	25.09.2024	4	-	4	-	-
4.	09.10.2024	2	-	2	-	-
5.	16.10.2024	20	-	20	-	-
6.	20.10.2024	19	-	19	-	-
7.	30.10.2024	8	-	8	-	-
8.	20.08.2025	36	1	29	-	6
9.	24.08.2025	71	12	57	2	-
10.	27.08.2025	32	9	23	-	-
11.	30.08.2025	162	46	114	-	2
12.	01.09.2025	122	47	74	1	-
13.	03.09.2025	25	7	18	-	-
14.	06.09.2025	68	26	34	-	8
15.	10.09.2025	49	27	22	-	-
16.	13.09.2025	375	149	225	-	1
17.	17.09.2025	25	10	15	-	-
18.	01.10.2025	12	-	12	-	-
19.	08.10.2025	11	-	11	-	-
20.	29.10.2025	6	-	6	-	-
21.	05.11.2025	3	-	3	-	-
22.	12.11.2025	1	-	1	-	-
Razem		1060	342	697	3	18

- 20. Charytany [FA33]**, ok. 190-200 m n.p.m., 24.08.2025, cienista droga leśna gęsto porośnięta robinią akacjową (*R. pseudoacacia* L.), w obrębie dużego kompleksu leśnego, położonego na południe od terenu zabudowanego – 11 gąsienic (L1, L2), 2 opuszczone żerowiska (EB i JB).
- 21. Tuchla [FA44]**, ok. 210-220 m n.p.m., 24.08.2025, cienista droga leśna gęsto porośnięta robinią akacjową (*R. pseudoacacia* L.), w obrębie dużego kompleksu leśnego, położonego na wschód od terenu wsi – 21 gąsienic (L1, L2), 5 opuszczonych żerowisk (EB i JB).
- 22. Kobylnica Wołoska [FA54]**, ok. 210-220 m n.p.m., 24.08.2025, cienista droga leśna gęsto porośnięta robinią akacjową (*R. pseudoacacia* L.), w obrębie dużego kompleksu leśnego, położonego na zachód od terenu zabudowanego – 15 gąsienic (L1, L2), 2 opuszczone żerowiska, 2 poczwarki (EB i JB).

23. **Korczowa-Kopań [FA53]**, ok. 200-210 m n.p.m., 24.08.2025, cienista droga leśna gęsto porośnięta robinią akacjową (*R. pseudoacacia* L.), w obrębie małego kompleksu leśnego, położonego na terenie przysiółka Kopań – 5 gąsienic (L1, L2); 13.09.2025 – 10 gąsienic (L3,L4), 5 opuszczonych żerowisk (EB i JB).
24. **Korczowa-Juhany [FA43]**, ok. 230-240 m n.p.m., 30.08.2025, cienista droga leśna gęsto porośnięta robinią akacjową (*R. pseudoacacia* L.) oraz przylegające obrzeża składnic drewna w obrębie fragmentu dużego kompleksu leśnego, położonego na terenie przysiółka Juhany – 34 gąsienice (L1, L2, L3), 8 opuszczonych żerowisk, 2 motyle; 13.09.2025 – 40 gąsienic (L3,L4), 45 opuszczonych żerowisk (EB i JB).
25. **Młyny [FA43]**, ok. 200-210 m n.p.m., 30.08.2025, cienista droga leśna gęsto porośnięta robinią akacjową (*R. pseudoacacia* L.), w obrębie kompleksu leśnego, położonego na zachód od terenu zabudowanego – 23 gąsienice (L1, L2, L3), 10 opuszczonych żerowisk (EB i JB).
26. **Chalupki Chotyńskie [FA43]**, ok. 200-210 m n.p.m., 30.08.2025, cienista droga leśna gęsto porośnięta robinią akacjową (*R. pseudoacacia* L.), w obrębie kompleksu leśnego, położonego na południe od wsi – 21 gąsienic (L1, L2, L3), 11 opuszczonych żerowisk (EB i JB).
27. **Zaleska Wola [FA43]**, ok. 200-210 m n.p.m., 30.08.2025, cienista droga leśna gęsto porośnięta robinią akacjową (*R. pseudoacacia* L.), w obrębie kompleksu leśnego, położonego na południowy-wschód od terenu zabudowanego – 20 gąsienic (L1, L2, L3), 12 opuszczonych żerowisk (EB i JB).
28. **Chotyń [FA33]**, ok. 200-210 m n.p.m., 30.08.2025, cienista droga leśna gęsto porośnięta robinią akacjową (*R. pseudoacacia* L.), w obrębie kompleksu leśnego, położonego na północny-zachód od wsi – 10 gąsienic (L1, L2, L3), 5 opuszczonych żerowisk (EB i JB).
29. **Piaski [FA33]**, ok. 200-205 m n.p.m., 30.08.2025, cienista droga leśna gęsto porośnięta robinią akacjową (*R. pseudoacacia* L.), w obrębie niewielkiego kompleksu leśnego, położonego na wschód od terenu zabudowanego – 10 gąsienic (L1, L2, L3) (EB i JB).
30. **Korczowa-Mielniki [FA43]**, ok. 220-230 m n.p.m., 13.09.2025, cieniste drogi leśne gęsto porośnięte robinią akacjową (*R. pseudoacacia* L.), w obrębie kompleksu leśnego, położonego na terenie przysiółka Mielniki – 25 gąsienic (L3,L4), 24 opuszczone żerowiska (EB i JB).
31. **Korczowa-Zapust [FA53]**, ok. 210-220 m n.p.m., 13.09.2025, cieniste drogi leśne gęsto porośnięte robinią akacjową (*R. pseudoacacia* L.), w obrębie kompleksu leśnego, położonego na terenie przysiółka Zapust – 35 gąsienic (L3,L4), 34 opuszczone żerowiska (EB i JB).
32. **Kalników-Zagrebla [FA43]**, ok. 200 m n.p.m., 01.09.2025, pobocza dróg leśnych oraz obrzeża składów drewna porośnięte robinią akacjową (*R. pseudoacacia* L.), w obrębie kompleksu leśnego, położonego na terenie przysiółka Zagrebla – 74 gąsienice (L3, L4), 47 opuszczonych żerowisk oraz 1 poczwarka; 13.09.2025 – 25 gąsienic (L3, L4), 21 opuszczonych żerowisk (EB i JB).
33. **Kalników-Kowaliki [FA43]**, ok. 200-210 m n.p.m., 13.09.2025, cienista droga leśna oraz obrzeża przyległej składnicy drewna gęsto porośnięta robinią akacjową (*R. pseudoacacia* L.), w obrębie kompleksu leśnego, położonego na terenie przysiółka Kowaliki – 15 gąsienic (L2,L3,L4), 20 opuszczonych żerowisk (EB i JB).

- 34. Korzenica [FA44]**, ok. 210-220 m n.p.m., 06.09.2025, cienista droga leśna gęsto porośnięta robinią akacjową (*R. pseudoacacia* L.), w obrębie kompleksu leśnego, położonego na wschód od terenu zabudowanego – 8 gąsienic (L2,L3,L4), 6 opuszczonych żerowisk (EB i JB).
- 35. Nowa Grobla [FA44]**, ok. 210-220 m n.p.m., 06.09.2025, cienista droga leśna oraz obrzeża składnicy drewna, gęsto porośnięte robinią akacjową (*R. pseudoacacia* L.), w obrębie kompleksu leśnego, położonego na południowy-zachód od terenu zabudowanego – 12 gąsienic (L2,L3,L4), 8 opuszczonych żerowisk i 2 motyle (EB i JB).
- 36. Opaka-Kamienna [FA45]**, ok. 200-210 m n.p.m., 30.08.2025, cienista droga leśna gęsto porośnięta robinią akacjową (*R. pseudoacacia* L.), w obrębie kompleksu leśnego, położonego na terenie przysiółka Kamienna – 9 gąsienic (L2,L3,L4), 6 opuszczonych żerowisk (EB i JB).
- 37. Mięksiz Nowy-Górne [FA44]**, ok. 210-220 m n.p.m., 30.08.2025, cienista droga leśna gęsto oraz przecinka pod linią wysokiego napięcia porośnięte robinią akacjową (*R. pseudoacacia* L.), w obrębie kompleksu leśnego, położonego na terenie przysiółka Górne – 5 gąsienic (L2,L3,L4), 6 opuszczonych żerowisk, 6 motyli (EB i JB).
- 38. Rudka [FA16]**, ok. 210-220 m n.p.m., 17.09.2025, cienista droga leśna gęsto porośnięta robinią akacjową (*R. pseudoacacia* L.), w obrębie kompleksu leśnego, położonego na południe od terenu zabudowanego – 15 gąsienic (L3, L4), 10 opuszczonych żerowisk (EB i JB). Stanowisko zlokalizowane w Sieniawskim Obszarze Chronionego Krajobrazu.

Kotlina Sandomierska – Dolina Dolnego Sanu

- 39. Starzawa [FA42]**, ok. 190-200 m n.p.m., 01.09.2025, pobocze drogi leśnej fragmentarycznie porośnięte robinią akacjową (*R. pseudoacacia* L.), w obrębie kompleksu leśnego, położonego na północny-wschód od terenu zabudowanego, w dolinie rzeki Wisznia – 4 gąsienice (L3, L4) (EB i JB).

Kotlina Sandomierska – Równina Bilgorajska

- 40. Jastkowice-Kuziory [EB80]**, ok. 160-170 m n.p.m., 13.09.2025, ogród przydomowy w pobliżu cieniejszej drogi leśnej gęsto porośniętej robinią akacjową (*R. pseudoacacia* L.), w obrębie kompleksu leśnego, położonego na terenie przysiółka Kuziory, w dolinie potoku Bukowa – 1 motyl (PK). Stanowisko zlokalizowane w otulinie Parku Krajobrazowego Lasów Janowskich.

Pogórze Środkowobeskidzkie – Pogórze Ciężkowickie

- 41. Burzyn [EA02]**, ok. 290-300 m n.p.m., 15.09.2024, nasłoneczniona skarpa nad drogą leśną, zarastająca robinią akacjową (*R. pseudoacacia* L.) – 1 motyl (BA). Stanowisko zlokalizowane na terenie Parku Krajobrazowego Pasma Brzanki.

DYSKUSJA

Neptis sappho (PALLAS, 1771) jest gatunkiem szeroko rozmieszczonym w Zachodniej Palearktyce, a w Europie środkowej, w tym w Polsce, osiąga północną granicę swego zasięgu (DĄBROWSKI & KRZYWICKI 1982, KRZYWICKI 1982, TOLMAN & LEWINGTON 1997, iNATURALIST 2025) (Ryc. 25).

Pod koniec XX wieku na skutek niekorzystnych uwarunkowań klimatycznych oraz negatywnego oddziaływania człowieka nastąpił proces powolnego ustępowania *N. sappho* z części wcześniej zajętych obszarów, czego konsekwencją było uznanie tego pasyna za

wymarły w Czechach oraz na Białorusi (LVOVSKIY & MARGUN 2007, LAŠTŮVKA & LIŠKA 2011). W Polsce *N. sappho* obserwowany był w latach 1958-1967 na jedynym pewnym stanowisku w Węgrce (UTM: FA12) w obrębie Pogórza Dynowskiego. Gatunek podawany był także z Olchowej koło Leska (Bieszczady Zachodnie), lecz dane te nigdy nie zostały potwierdzone. Z powodu braku nowych obserwacji po roku 1967 gatunek również w Polsce został uznany za wymarły (SKALSKI & ŚLIWIŃSKI 1975, DĄBROWSKI & KRZYWICKI 1982, BUCIOR 1987, BUSZKO & NOWACKI 2002, BUSZKO 2008) (Ryc. 26).

W 2019 roku *N. sappho*, po ponad 50-ciu latach przerwy, został ponownie zaobserwowany w okolicach Przemyśla. Szczegółowe badania terenowe przeprowadzone w latach 2019-2020 ostatecznie doprowadziły do odkrycia 28 nieznanych wcześniej stanowisk gatunku, zlokalizowanych w obrębie sześciu mezoregionów południowo-wschodniej Polski: w Bieszczadach Zachodnich, na Pogórzu Jasielskim, na Pogórzu Dynowskim, na Pogórzu Przemyskim, na Płaskowyżu Chyrowskim oraz w Dolinie Dolnego Sanu. Co ciekawe większość nowych lokalizacji umiejscowiona była w pobliżu stanowisk, w których gatunek został odnotowany w przeszłości. W tym czasie *N. sappho* znany był z 9 kwadratów UTM (siatka o boku 10 x 10 km), a głównym refugium gatunku był duży kompleks leśny zlokalizowany na południowy-zachód od Przemyśla, gdzie zlokalizowanych było 21 z 28 nowo odkrytych stanowisk tego motyla (BURY 2020).

Po odkryciach dokonanych na terenie polskich Karpat w latach 2019-2020 stało się jasne, że *N. sappho* może być szerzej rozmieszczony w południowo-wschodniej Polsce i konieczne jest podjęcie dalszych badań, celem ustalenia jego faktycznego rozmieszczenia w naszym kraju. Już wówczas autorzy niniejszej pracy wstępnymi badaniami terenowymi objęli obszar zwartych kompleksów leśnych w ok. Sieniawy, tzw. „Lasy Sieniawskie” oraz nadgraniczne obszary leśne w okolicy Koreczowej, Lubaczowa, Budomierza, Horyńca i Hrebennego. Do roku 2023 nie wykryto jednak obecności *N. sappho* na tym terenie.

Dopiero odkrycie jesienią 2023 kilku opuszczonych żerowisk *N. sappho* na stanowisku w pobliżu miejscowości Wielkie Oczy (UTM: FA54) dało impuls do dalszych poszukiwań gatunku na Płaskowyżu Tarnogrodzkim. W konsekwencji tych badań w latach 2024-2025 odkryto w sumie 41 nowych stanowisk *N. sappho* zlokalizowanych w obrębie 16 kwadratów UTM (siatka o boku 10 x 10 km), na terenie czterech mezoregionów południowo-wschodniej Polski: na Płaskowyżu Tarnogrodzkim, na Równinie Biłgorajskiej, w Dolinie Dolnego Sanu oraz na Pogórzu Ciężkowickim (Ryc. 26, 27 i 28). Przytłaczająca większość nowych stanowisk (38 z 41 miejsc) zlokalizowana jest na Płaskowyżu Tarnogrodzkim, gdzie obecnie znajduje się główne refugium tego gatunku w naszym kraju.

Należy podkreślić, że obserwacje pojedynczych osobników *N. sappho* na odizolowanych stanowiskach na Równinie Biłgorajskiej oraz na Pogórzu Ciężkowickim, z dala od znanego obecnie zwanego arealu występowania gatunku, przemawiają raczej za lotami dyspersyjnymi pojedynczych motyli, niż trwałym zasiedleniem tych obszarów. Co ważne, autorzy w 2025 roku dokonali kilkukrotnego monitoringu stanowiska w Jastkowicach i najbliższej okolicy (UTM: EB80), nie odnajdując obecności jaj, gąsienic, opuszczonych żerowisk, poczwerek, jak również motyli tego gatunku.

Odkrycie tak wielu nowych stanowisk *N. sappho* w południowej Polsce wpisuje się w lokalny trend poszerzania zasięgu tego motyla w środkowej Europie w pierwszych dekadach XXI wieku. W ostatnich latach gatunek ten został ponownie odkryty na Białorusi (okolice miasta Homel w południowo-wschodniej części kraju), jak również zanotowano znaczny wzrost jego obserwacji w południowej i wschodniej Słowacji oraz na zachodniej Ukrainie (iNATURALIST 2025). *N. sappho* poszerza swój areal występowania również w południowej

Europie (południowo-zachodnie Bałkany), gdzie został w ostatnich latach po raz pierwszy stwierdzony na terytorium Czarnogóry oraz w Albanii (FRANETA 2018, CUVELIER & TAYMANS 2025).

Bardzo istotnym jest wyjaśnienie genezy powstania tak licznych nowych stanowisk *N. sappho* na Płaskowyżu Tarnogrodzkim. Bez wątpienia mamy do czynienia z najświeższą ekspansją tego gatunku dokonującą się w ciągu kilku ostatnich lat. Zdaniem autorów najbardziej prawdopodobną jest możliwość napływu gatunku z południa poprzez korytarz, jakim jest Dolina Dolnego Sanu, łącząca nowe stanowiska z wcześniej odkrytymi na terenie Pogórza Przemyskiego i Płaskowyżu Chyrowskiego (Ryc. 26 i 28). Przemawia za tym bliskość licznych polskich stanowisk w okolicach Przemyśla, jak też brak rozległych kompleksów leśnych oraz całkowity brak stwierdzeń tego gatunku w pasie przygranicznym na terytorium Ukrainy (iNATURALIST 2025, UKRBIN 2025). Migracja z dalej na wschód położonych rejonów Ukrainy nie jest jednak do końca wykluczona. Najbliższe polskim stanowiskom współczesne obserwacje *N. sappho* na zachodniej Ukrainie odnotowane zostały na północno-zachód od Lwowa, w okolicach miejscowości Wroców, Szkło i Starzyska, we Lwowie (na terenie miasta) oraz na południowy-wschód i wschód od Lwowa, w okolicach miejscowości Hów, Szopki, Jaktorów, Hałyćke oraz Jasionów (iNATURALIST 2025, UKRBIN 2025). Co ciekawe, w przygranicznych kompleksach leśnych Roztocza po stronie ukraińskiej (Rawa Ruska, Niemirów, Magierów), jak również w polskiej części Roztocza (okolice Horyńca, Hrebenego, Lubyczy Królewskiej, Narola ect), jak dotąd nie udało się stwierdzić obecności gatunku (obserwacje własne autorów).

W sumie w Polsce znanych jest obecnie 71 stanowisk *N. sappho* umiejscowionych w 25 kwadratach UTM (siatka o boku 10 x 10 km) – dwa historyczne stanowiska, na których gatunek ustąpił do roku 1967 oraz 69 nowych lokalizacji odkrytych w latach 2019-2025 (Ryc. 26). Za główną przyczynę tak spektakularnej ekspansji gatunku w ostatnich latach należy uznać czynnik klimatyczny. Zmiany klimatyczne prowadzą do przesunięć nisz ekologicznych poszczególnych gatunków i w konsekwencji mogą przyczyniać się do kolonizacji przez nie nowych obszarów (SETTELE *et al.* 2008). Obecnie zmiany te przyczyniają się do sukcesu kolonizacyjnego nie tylko *N. sappho*, ale również wielu innych południowych i termofilnych owadów, szybko rozszerzających swe zasięgi występowania w południowej i południowo-wschodniej Polsce (BURY 2012, BURY *et al.* 2015, 2016a,b, BURY 2017, 2019a, b, 2020b, BURY *et al.* 2018, 2023).

Podobnie jak w poprzedniej edycji badań z lat 2019-2020, wszystkie preimaginalne stadia rozwojowe *N. sappho* zaobserwowane w latach 2023-2025, w sumie 1042 obserwacje (Tabela 1.), zanotowano wyłącznie na robinii akacjowej (*Robinia pseudoacacia* L.). Nawet w miejscach, gdzie groszek czerniejący (*Latyrus niger* (L.) BERNH.) występował obficie, nie ujawniono śladów żerowania gąsienic *N. sappho* na tej roślinie żywicielskiej. Najpóźniejszych obserwacji gąsienic dokonano 05.11.2025 i 12.11.2025 roku, i są to jak dotąd jedyne obserwacje gąsienic *N. sappho* dokonane w listopadzie w naszym kraju.

W najnowszej edycji badań zaobserwowano jedynie 18 motyli (69 w latach 2019-2020) (Tabela 1.). Co warto podkreślić niemal nieuszkodzone osobniki obserwowano w II-iej dekadzie września (15.09.2024 i 13.09.2025), i są to najpóźniejsze obserwacje imago tego gatunku w naszym kraju.

Należy podkreślić, że *N. sappho* zasiedlił rozległe kompleksy leśne, zlokalizowane na Płaskowyżu Tarnogrodzkim, w tym na obszarach chronionych w obrębie Sieniawskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu oraz SOOS Natura 2000 - Lasy Sieniawskie (PLH180054). Co interesujące nie spotyka się tutaj typowych dla gatunku ciepłolubnych lasów dębowych

(*Querceto-Carpinetum*), a dominującymi siedliskami leśnymi są grądy środkowoeuropejski i subkontynentalny (*Galio-Carpinetum*, *Tilio-Carpinetum*). Występują tu również kwaśne (*Luzulo Fagetum*) i żyzne buczyny (*Dentario glandulosae Fagenion*, *Galio odorati-Fagenion*). Na terenach wilgotnych oraz w sąsiedztwie cieków wodnych spotyka się łęgowe lasy dębowo-wiązowo-jesionowe (*Ficario-Ulmetum*), łągi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (*Salicetum albo-fragilis*, *Populetum albae*, *Alnenion glutinoso-incanae*) oraz olsy źródliskowe. Ponad to rosną tu również bory i lasy bagienne (*Vaccinio uliginosi Betuletum pubescentis*, *Vaccinio uliginosi Pinetum*, *Pino mugo-Sphagnetum*, *Sphagno girgensohnii-Piceetum*) oraz brzoźowo-sosnowe bagienne lasy borealne (GENERALNA DYREKCJA OCHRONY ŚRODOWISKA 2024).

Wydaje się jednak, że pomimo tak wielkiej różnorodności siedlisk leśnych gatunek korzysta tu głównie z wytworzonych i użytkowanych przez człowieka siedlisk okrajowych, takich jak pobocza dróg i duktów leśnych, obrzeża parkingów leśnych, składnic drewna, jak również z wiatrolomów i wyrębów (w tym pod liniami wysokiego napięcia) oraz świeżych nasadzeń leśnych (młodników), w różnym stopniu zasiedlonych przez inwazyjną robinie akacjową (*R. pseudoacacia* L.) (Ryc. 21, 22, 23 i 24).

Głównym zagrożeniem dla *N. sappho* na tym obszarze jest działalność człowieka, polegająca na oczyszczaniu poboczy dróg przy użyciu ciężkiego sprzętu, np. ciągników z urządzeniem mulczującym, jak również wycinka dzikich siewek robinii na terenie upraw leśnych. Może to mieć szczególnie negatywne znaczenie dla gatunku w przypadku jednoczesowego wykonywania tych działań na wielokilometrowych odcinkach poboczy dróg leśnych oraz dużych powierzchniach upraw leśnych (obserwacje własne autorów). W mniejszym stopniu potencjalnym zagrożeniem, może być również działalność kolekcjonerska, polegająca na odłowieniu motyli i pozyskiwaniu gąsienic do hodowli.

Pomimo tych zagrożeń *N. sappho*, w związku z odkryciem tak znacznej liczby nowych stanowisk oraz obserwowanym ostatnio trendem poszerzania zasięgu w tej części Europy, nie wydaje się zagrożony wyginięciem. Autorzy sugerują zmianę kategorii zagrożenia gatunku z „EX” na „LC” na „Czerwonej liście zwierząt ginących w Polsce”, włączenie gatunku do „Polskiej czerwonej księgi zwierząt” z tą samą kategorią oraz rozważenie objęcia gatunku ochroną prawną, podobnie jak to ma miejsce z pokrewnym *Neptis rivularis* (SCOPOLI, 1763) (porównaj: BUSZKO & NOWACKI 2002, WITKOWSKI *et al.* 2003, GŁOWACIŃSKI & NOWACKI 2004, ROZPORZĄDZENIE... 2016, van SWAAY *et al.* 2025).

W kontekście ostatnich obserwacji, wysoce prawdopodobną wydaje się teza, że *N. sappho* w nadchodzących latach może z powodzeniem skolonizować rozległe obszary leśne północnego Podkarpacia i południowej Lubelszczyzny, głównie Równiny Biłgorajskiej oraz Wschodniego, Środkowego, a nawet zachodniego Roztocza. Kontynuacja badań nad jego rozmieszczeniem jest więc niezbędna do ustalenia przebiegu tego zjawiska w południowo-wschodniej Polsce.

PODZIĘKOWANIA

Autorzy składają serdeczne podziękowania wszystkim, którzy przyczynili się do powstania artykułu, w szczególności autorom danych, Bartłomiejowi Ablewiczowi, Pawłowi Kuziorze oraz anonimowemu obserwatorowi, za udostępnienie informacji o rozmieszczeniu gatunku na terenie naszego kraju.

PIŚMIENNICTWO

- BIELEWICZ M. 1973. Macrolepidoptera of Western Bieszczady Mts. and Przemyskie Foothills. *Rocznik Muzeum Górnoląskiego w Bytomiu, Przyroda* 7: 1–170.
- BUCIOR A. 1987. Występowanie *Neptis rivularis* (SCOPOLI, 1763) i *Neptis sappho* (PALLAS, 1771) (Lepidoptera, Nymphalidae) w Polsce. *Przegląd Zoologiczny* 31(2): 171–173.
- BURY J. 2012. Distribution of *Minois dryas* (SCOPOLI, 1763) (Lepidoptera: Nymphalidae) in Poland – review of the current state and new data. *Fragmenta Faunistica* 55(1): 31–40.
- BURY J. 2017. Nowe dane o rozmieszczeniu *Brenthis daphne* (BERGSTRÄSSER, 1780) (Lepidoptera: Nymphalidae) w południowo-wschodniej Polsce z lat 2001–2016. *Parki Narodowe i Rezerваты Przyrody* 36(2): 55–70.
- BURY J. 2019a. Nowe dane o rozmieszczeniu skalnika driady *Minois dryas* (SCOPOLI, 1763) (Lepidoptera: Nymphalidae) w południowo-wschodniej Polsce z lat 2016–2018. *Parki Narodowe i Rezerваты Przyrody* 38(1): 21–48.
- BURY J. 2019b. Uwagi nad rozmieszczeniem, biologią i fenologią *Iphiclides podalirius* (LINNAEUS, 1758) (Lepidoptera: Papilionidae) na Podkarpaciu i w Małopolsce w latach 2015–2019. *Parki Narodowe i Rezerваты Przyrody* 38(3–4): 31–56.
- BURY J. 2020a. Common Glider – *Neptis sappho* (PALLAS, 1771) (Lepidoptera: Nymphalidae) in south-eastern Poland: another case of oversight or rapid range expansion of a species considered extinct? *Annals of the Upper Silesian Museum in Bytom, Entomology* 29(006): 1–20 [online]. DOI: 10.5281/zenodo.4066591.
- BURY J. 2020b. Comments on the distribution and the biology of the Mediterranean Fritillary *Argynnis (Pandoriana) pandora* (DENIS & SCHIFFERMÜLLER, 1775) (Lepidoptera: Nymphalidae) in Poland. *Parki Narodowe i Rezerваты Przyrody* 39(2): 3–18.
- BURY J., BLAIK T., WÓJCICKI J. 2023. Nowe obserwacje skalnika prozerpiny *Brintesia circe* (FABRICIUS, 1775) (Lepidoptera: Nymphalidae) w południowej Polsce. *Acta entomologica silesiana* 31(016): 1–8 [online]. DOI: 10.5281/zenodo.10017451.
- BURY J., GUZIK W. 2018. Nowe dane o występowaniu *Argynnis pandora* (DENIS & SCHIFFERMÜLLER, 1775) (Lepidoptera: Nymphalidae) w południowo-wschodniej Polsce. *Wiadomości Entomologiczne* 37(1): 62–63.
- BURY J., MASŁO D., OBSZARNY M., PALUCH F. 2015. Ekspansja *Iphiclides podalirius* (LINNAEUS, 1758) (Lepidoptera: Papilionidae) na Podkarpaciu w latach 2010–2014. *Parki Narodowe i Rezerваты Przyrody* 34(3): 3–17.
- BURY J., MASŁO D., OBSZARNY M. 2016a. Nowe dane o rozmieszczeniu skalnika driady *Minois dryas* (SCOPOLI, 1763) (Lepidoptera: Nymphalidae) w południowo-wschodniej Polsce z lat 2012–2014. *Parki Narodowe i Rezerваты Przyrody* 35(2): 41–62.
- BURY J., MAZEPA J., KUTERA M., GUZIK W. 2016b. Nowe dane o rozmieszczeniu skalnika driady *Minois dryas* (SCOPOLI, 1763) (Lepidoptera: Nymphalidae). Część II. *Parki Narodowe i Rezerваты Przyrody* 35(3): 3–36.
- BUSZKO J. 1997. A distribution atlas of butterflies in Poland 1986–1995. Turpress, Toruń, 170 pp.
- BUSZKO J., MASŁOWSKI J. 2008. Motyle Dzinne Polski. Nowy Sącz, Koliber, 274 pp.
- BUSZKO J., NOWACKI J. 2002. Lepidoptera, In: Red list of threatened animals in Poland, GŁOWACIŃSKI Z. (Ed.), Instytut Ochrony Przyrody PAN, Kraków, 155 pp.
- CUVELIER S., TAYMANS M. 2025. First records of *Neptis sappho* (PALLAS, 1771) in Albania. *Archives of Western Palearctic Lepidoptera* 3: 10–16. DOI: 10.5281/zenodo.17148337.
- DANIEL F. 1968. Die Makrolepidopteren-Fauna des Sausalgebirges in der Südsteiermark. Mit Zuträgen einiger Fundlisten aus anderen Insektengruppen. *Mitteilungen der Abteilung für Botanik am Landesmuseum Joanneum in Graz* 30: 1–133.
- DĄBROWSKI J. S., KRZYWICKI M. 1982. Disappearing and threatened Lepidoptera on fauna of Poland. *Studia Naturae* B, 31: 1–171.
- FRANETA F. 2018. Checklist of the butterflies (Lepidoptera: Papilionoidea) of Montenegro. *Zootaxa* 4392(1): 128–148.
- GŁOWACIŃSKI Z., NOWACKI J. (Eds.). 2004. Polish Red Data Book of Animals. Invertebrates. Instytut Ochrony Przyrody PAN, Akademia Rolnicza im. A. Cieszkowskiego, Kraków-Poznań, 447 pp.
- GENERALNA DYREKCJA OCHRONY ŚRODOWISKA 2024. Standardowy Formularz Danych obszaru Natura 2000 Lasy Sieniawskie PLH180054. GDOŚ, Warszawa, 12 pp.
- HABELER H. 1965. Die Grossschmetterlinge von Graz und seiner Umgebung, Teil 1. *Mitteilungen des Naturwissenschaftlichen Vereines für Steiermark* 95: 16–76.
- HOFFMANN F., KLOS R. 1914. Die Schmetterlinge Steiermarks, Teil 1. *Mitteilungen des Naturwissenschaftlichen Vereines für Steiermark* 50: 184–323.
- iNATURALIST 2025. *Neptis sappho* (PALLAS, 1771) – Obserwacje – J. Bury (dostęp z dnia: 30.12.2025).
- JUTZELER D., HÖTTINGER H., MALICKY M., REBEUSEK F., SALA G., VEROVNIK R. 2000. Biology of *Neptis sappho* (PALLAS, 1771) based on the monograph by TIMPE & TIMPE (1993) and its actual distribution and conservation status in Austria, Italy and Slovenia (Lepidoptera: Nymphalidae). *Linnea Belgica* 17(8): 315–332.

- KALIVODA H. 2020. Motýle Slovenska – bionómia, mapovanie, ochrana. Available: <https://lepidoptera.sk/mapovanie-motylov-slovenska>. (Accessed: 08.12.2025).
- KRZYWICKI M. 1982. Monografia motyli dziennych Polski. Papilionoidea i Hesperioidea (Lepidoptera). Lublin, 364 pp., 168 map, 17 tabl., 4 tabele (maszyn.).
- KUDRNA O. 2002. The distribution Atlas of European Butterflies. *Oedippus* 20: 343 pp.
- KUDRNA O., HARPE A., LUX K., PENNERSTORFER J., SCHWEIGER O., SETTELE J., WIMERS M. 2011. Halle, Gesellschaft für Schmetterlingsschutz, 576 pp.
- KUHNERT H. 1967. Der Eichen-Hainbuchenwald und seine Tagfalter. *Entomologische Zeitschrift* 77: 217–225.
- KULFAN M. 2012. Lepidoptera on the introduced *Robinia pseudoacacia* in Slovakia, Central Europe. *Check List* 8(4): 709–711.
- LAFRANCHIS T. 2007. Motyle dzienne. Przewodnik terenowy i klucz do rozpoznawania. Mulico, Warszawa, 379 pp.
- LELO S. 2000. Revised inventory of the butterflies of Bosnia and Herzegovina (Insecta: Lepidoptera: Hesperioidea, Papilionoidea). *Natura Croatica* 9(2): 139–156.
- LINDENBAUER M. 1949. *Neptis aceris* LEPECH., *Zeitschrift des Wiener Entomologen-Vereins* 34: 72–73.
- LORKOVIĆ Z. 1975. Die westliche Arealgrenze der *Leptidea morsei* FENT. und deren Faktoren (Lep., Pieridae) anlässlich des Erstfundes der Art für Bosnien und Herzegowina. *Wissenschaftliche Mitteilungen des Bosnisch-herzegovinischen Landesmuseums*, Bd. IV-V, Heft C - Naturwissenschaft, Sarajevo 1974/75: 143–151.
- LVOVSKIY A.L., MORGUN D.V. 2007. Определители по флоре и фауне России. Выпуск 8. Булавоусые чешуекрылые Восточной Европы. Товарищество научных изданий КМК, 443 pp. [In Russian]
- LAŠTŮVKA Z., LIŠKA J. 2011. Komentovaný seznam motýlů České republiky. Annotated checklist of moths and butterflies of the Czech Republic (Insecta: Lepidoptera). Biocont Laboratory, Brno, 148 pp.
- NEKRUTENKO Y. P., TSHKOLOVETS. V.V. 2005. The Butterflies of Ukraine. Wildlife of Ukraine Field Guide Series. Rayevsky Scientific Publishers, Kyiv, 231 pp.
- PAWŁOWSKI J. 2011. Karpaty polskie jako ostoja i azyl zagrożonych gatunków bezkręgowców. Polish Carpathians Mts. as a refugium of the endangered species of invertebrates. *Roczniki Bieszczadzkie* 19: 231–245.
- PRZYBYŁOWICZ Ł. 2000. Motyle (Lepidoptera) Bieszczadów Zachodnich. *Monografie Bieszczadzkie* 8: 251–303.
- RICHLING A., SOLON J., MACIAS A., BALON J., BORZYSZKOWSKI J., KISTOWSKI M. (Eds.) 2021. Regionalna geografia fizyczna Polski. Bogucki Wydawnictwo Naukowe, Poznań, 608 pp.
- ROZPORZĄDZENIE MINISTRA ŚRODOWISKA z dnia 28 grudnia 2016 r. w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt. 1–44. Dz. U. z 2016 r., poz. 2183.
- ROMANISZYN J., SCHILLE F. 1929. Fauna motyli Polski. I. *Prace monograficzne Komisji Fizjograficznej* 6: 1–552.
- SCHIEFFNER J. 1925. Die Schmetterlinge aus der Umgebung von Olchowa. *Societas Entomologica* 40(10): 38–39.
- SCHILLE F. 1911. Materiały do fauny owadów krajowych. *Sprawozdanie Komisji Fizjograficznej*, Kraków 45: 11–48.
- SCHRAMM W. 1948. Motyle okolic Olchowy Ziemi Sanockiej, stwierdzone w okresie lat pięćdziesięciu. *Prace Komisji. matematyczno-przyrodniczej PTPN*, ser. B, Poznań 10(6): 270–313.
- SETTELE J., KUDRNA O., HARPE A., KUEHN I., van SWAAY C., VERONIK R., WARREN M., WIEMERS M., HANSPACH J., HICKLER T., KUEHN E., van HALDER I., VELING K., Vliegenthart A., WYNHOFF I., SCHWEIGER O. 2008. Climatic Risk Atlas of European Butterflies, *Biorisk* 1 (Special Issue), 710 pp.
- SKALSKI A.W., ŚLIWIŃSKI Z. 1975. Nowe dla fauny Polski i interesujące gatunki motyli (Lepidoptera). Część II. *Polskie Pismo Entomologiczne* 45: 9–22.
- TOLMAN T., LEWINGTON R. 1997. Butterflies of Britain and Europe. Harper Collins, London, UK, 320 pp.
- UKRBIN 2025. Ukrainian Biodiversity Information Network [public project & web application]. Database on Biodiversity Information. <http://www.ukrbin.com> (dostęp: 30.12.2025).
- WERCHRAJSKI J. 1893. Motyle większe Stanisławowa i okolice. *Sprawozdanie Komisji Fizjograficznej*, Kraków, 28: 167–266.
- WITKOWSKI Z.J., KRÓL W., SOLARZ W. (Eds.). 2003. Carpathian List Of Endangered Species. WWF and Institute of Nature Conservation, PASC, Vienna-Kraków, 64 pp.
- van SWAAY C., WARREN M., ELLIS S., CLAY J., BELLOTTO V., ALLEN D.J., TROTTET A. 2025. Measuring the pulse of European biodiversity. European Red List of Butterflies. Brussels, Belgium: European Commission, 80 pp.

Accepted: 6 February 2026; published: 17 April 2026

Licensed under a Creative Commons Attribution License <http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>